

Prof. dr hab. Erhard Cziomer
ul. Sądowa 7/34
31-542 Kraków
Tel. 0048-12-411-62-50
Email: cziomer@if.uj.edu.pl

Kraków, dnia 2016-06-08

Recenzja pracy doktorskiej

Mirosław Waleczek, Gotowość państw do udziału w militarnej interwencji humanitarnej w Libii w 2011 r. Analiza w świetle teorii stosunków międzynarodowych , Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych, Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ, Kraków 2016, 267 S.

Przedłożona praca doktorska mgra Mirosława Waleczka na temat gotowości państw do udziału w militarnej interwencji humanitarnej w Libii w 2011 r. w świetle teorii stosunków międzynarodowych podejmuje ciekawy, złożony i niezwykle aktualny problem badawczy. Doktorant podjął w niej próbę analizy w aspekcie teoretycznym i merytorycznym kontrowersyjnego problemu „militarnej interwencji humanitarnej” na przykładzie Libii w 2011 r. , starając się zarazem sformułować na szereg ogólnych wniosków dla rozmiennienia przemian współczesnych stosunków międzynarodowych. Poniższa recenzja odnosi się w pierwszej części do wyeksponowania osiągnięć dysertacji (A) , przechodząc w drugiej do przedstawienia uwag krytycznych i zarzutów(B), aby w trzeciej sformułować konkluzję(C).

A. Najważniejsze osiągnięcia dysertacji

Na podstawie analizy całokształtu recenzowanej dysertacji za jej najważniejsze osiągnięcia można uznać przede wszystkim:

1. Sformułowanie ciekawego, aktualnego i zarazem bardzo złożonego problemu badawczego w odniesieniu do „militarnej interwencji humanitarnej „ wobec Libii w 2011 r. w świetle trzech ważnych teorii stosunków międzynarodowych- realizmu , liberalizmu i konstruktywizmu. Doktorant posiada dużą wiedzę merytoryczną oraz teoretyczną , którą potrafił wykorzystać sposób umiętny przy formułowaniu tematu swojej dysertacji. W tym kontekście szczególnie istotne znaczenie posiadają sformułowane przez niego dwa podstawowe pytania badawcze:

- 1)Jakie czynniki mogły wpłynąć na decyzję państw o udziale w interwencji militarnej w Libii?
- 2)Jaka jest zdolność esplanacyjna wybranych teorii stosunków międzynarodowych do udziału poszczególnych państw interwencji militarnej w Libii?

Na pytania powyższe stara się udzielić wyczerpujących h odpowiedzi w najważniejszych w całej pracy, zwłaszcza zaś w jej rozdziałach merytorycznych(3,4,5) .

2.Konstrukcja pracy jest oparta na doświadczeniach i przemyśleniach badawczych autora przed oraz w trakcie przygotowania dysertacji (zob. wstęp s.5). Poza wstępem i zakończeniem praca składa się z pięciu rozdziałów, w których przedstawiono kolejno:

- Teoretyczne podstawy rozważań nad zjawiskiem interwencji humanitarnej(1);
- Interwencja humanitarna w Libii – zarys problematyki(2),
- Udział Francji w interwencji militarnej w Libii(3),
- USA a interwencja w Libii(4),
- Zaangażowanie Turcji w interwencję w Libii(5).

W sumie konstrukcję należy uznać generalnie za logiczną i przemyśłą , choć tytuły poszczególnych rozdziałów różnią się od tytułu dysertacji tym, iż na przemian niekonsekwentnie i odrębnie akcentują bądź to „militarny”, bądź też „humanitarny „ wymiar interwencji wybranych państw w Libii.

3. Autor posiada pogłębioną oraz ugruntowaną wiedzę na temat teorii stosunków międzynarodowych, czemu daje szeroko wyraz w rozdziale 1. W oparciu o analizę teoretyczną Stephena Walta doszedł do wniosku, iż poprzez zastosowanie wymienionych wyżej trzech uzupełniających się głównych teorii stosunków międzynarodowych można dokonać bardziej pogłębiającej analizy podjętego w dysertacji problemu badawczego (zob. wstęp, s.4-5) . Równocześnie wskazuje na trudności związane z nadaniem misjom humanitarnym charakteru militarnego(1.1.s.14-15). Problem powyższy odnosi się zarówno do ujęć misji humanitarnej w teoretycznej perspektywie realistycznej, liberalnej oraz konstruktywistycznej.

4. Rozdział 2 przedstawia syntetycznie przebieg poszczególnych faz wojny domowej oraz efekty interwencji zewnętrznej w Libii do momentu obalenia dyktatora Kaddafiego jako cezury końcowej . Autor wykorzystał wiele publikacji naukowych i publicystycznych, aby przedstawić szeroko tło wydarzeń w Libii w wymiarze wewnętrznym, jak też międzynarodowym. Rozdział powyższy posiada istotne znaczenie dla zrozumienia zasadniczej problematyki merytorycznej zawartej w trzech kolejnych rozdziałach, poświęconych roli Francji, USA i Turcji w działaniach polityczno-wojskowych wobec Libii w 2011 r. Ważnym elementem rozdziału 2 była wzmianka o roli wojskowej NATO działaniach militarnych na terenie Libii oraz w jej najbliższym otoczeniu. Można ją było dla dobra całej pracy z powodzeniem nieco poszerzyć.

5. Zasadnicze znaczenie merytoryczne dla recenzowanej dysertacji posiadają jednak rozdziały 3-5 poświęcone ocenie gotowości do udziału militarnej interwencji humanitarnej w Libii - Francji, USA oraz Turcji s. 81-221). Każdy z nich został podzielony na 3 jednakowo brzmiące podrozdziały teoretyczne: realizm, liberalizm i konstruktywizm, w których z kolei wyróżniono określone wyznaczniki, interesy, założenia, oczekiwania i instrumenty itp. elementy poszczególnych państw w odniesieniu do interwencji w Libii. Zaslugą autora jest to, iż potrafił w sposób przejrzysty oraz uporządkowany przedstawić swoją argumentację, wskazując równocześnie na istniejące różnice i podobieństwa w podejściu poszczególnych państw do interwencji zbrojnej przeciwko reżymowi Kaddafiego w Libii. Dobór krajów uczestniczących w interwencji zbrojnej – Francja, USA i Turcja – można generalnie uznać za trafny. Można jednak było szerzej chociażby tylko zasygnalizować kontrowersje wokół przesłanek i następstw oraz niepowodzeń zbrojnej interwencji krajów NATO w Libii.

6. Pozytywnie należy ocenić mimo pewnych wątpliwości- wstęp i zakończenie dysertacji. We wstępie autor przedstawił w sposób ogólny motywy podjęcia pracy oraz próbę ich uzasadnienia, nawiązując również do swoich wcześniejszych zainteresowań oraz doświadczeń badawczych w tym zakresie. Konstrukcję dysertacji uzasadnił bardzo zwięźle(s.10). Zakończenie składa się z czterech krótkich punktów w formie pewnego rodzaju wniosków uogólniających całość pracy, zamieszczając na samym końcu jeszcze dodatkowo krótkie podsumowanie. Recenzent odniesie się do tego jeszcze poniżej w części B swojej recenzji.

7. Praca została oparta na szerokiej bazie źródłowej i literaturze przedmiotu, zwłaszcza w języku angielskim. Poza pozycjami anglosaskimi sporadycznie pojawiają się także niektóre pozycje w języku polskim Generalnie autor starał się dobierać poszczególne pozycje zgodnie ze swoją koncepcją teoretyczno- metodologiczną dysertacji.

8. Pozytywnie należy ocenić warsztat naukowy doktoranta. Świadczy o tym między innymi spora ilość dobrze przygotowanych przypisów, z których wiele zostało opatrzonych dodatkowymi komentarzami autora, posiadających istotne znaczenia dla lepszego zrozumienia treści poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów. Tekst dysertacji wzbogacają także liczne tabele, schematy i wykresy, które pozwalają na lepszą o cenę potencjałów oraz innych danych statystycznych w odniesieniu do poszczególnych państw.

9. Dysertacja posiada duże walory poznawcze. Autor wykazał się znaczną erudycją i w sposób ciekawy przedstawił zarówno skomplikowane oraz zawile wydarzenia , jak też oceny tendencji i procesów związanych z wojną domową oraz interwencją zewnętrzną w Libii. Sposób wnikliwej oceny oraz prezentacji materiału źródłowego i literatury naukowej

wskazują generalnie na dojrzałość naukową oraz umiejętności właściwego redagowania tekstów naukowych przez doktoranta .

W sumie można jednoznacznie stwierdzić, iż autor ustosunkował się w swojej analizie wyczerpująco do postawionych przez siebie we wstępie pytań badawczych, formułując sporo własnych tez i hipotez naukowych.

B. Uwagi krytyczne i zarzuty:

Podjęcie przez doktoranta rozległego i złożonego problemu teoretyczno-merytorycznego , nie uchroniło to go przed pewnymi uproszczeniami oraz niedociągnięciami , które recenzent musi w tym miejscu podnieść w ramach nałożonego na niego obowiązku. Zostaną one poniżej zasygnalizowane syntetycznie.

1. Wstęp dysertacji pisze się z reguły po zakończeniu rozdziałów merytorycznych i zakończenia lub wniosków końcowych. Recenzent ma wrażenie, iż doktorant musiał go pisać prawdopodobnie pod presją czasu. Dlatego też w pewnych miejscach jest on bardzo chaotyczny i może budzić pewne wątpliwości i zastrzeżenia. Dotyczy to między innymi następujących elementów:

- doktorant zbyt rozwlekle przedstawia motywy podjęcia dysertacji, zamiast uczynić to syntetycznie i zwięźle przy uwzględnieniu określonych przesłanek poznawczo-merytorycznych, teoretycznych oraz podkreślenia znaczenia problematyki badawczej dla praktyki politycznej,
- brak chociażby syntetycznego omówienia zastosowanych w pracy metod badawczych, których nie można sprowadzić jedynie do "jakościowej metody studium przypadku"(zob. s.8-9),
- najpoważniejszy zarzut sprowadza się jednak do – braku dokonania we wstępie ogólnej oceny stanu źródeł oraz literatury przedmiotu , wykorzystanych w dysertacji w ścisłym powiązaniu z bibliografią, umieszczoną na końcu pracy. Jest to z reguły jeden z tradycyjnych oraz obligatoryjnych wymogów podczas przygotowania każdej dysertacji. Nie osłabia tego zarzutu dobrze przygotowany rozdział wprowadzający o charakterze teoretycznym (1).
- koncentracja na analizie gotowości oceny wybranych państw do udziału w „militarnej interwencji humanitarnej „ na przykładzie Libii nie można ograniczyć tylko do przedstawienia głównie dorobku publikacji anglosaskich oraz uczestniczących w interwencji państw - Francji i Turcji . Warto byłoby w szerszym zakresie przykładowo spojrzeć na ten problem z punktu widzenia bądź to ośrodków wiodących innych państw

zachodnich, bądź też np. przez pryzmat rozpowszechnionych na Zachodzie i bardziej krytycznych- „badań nad pokojem”, w których też mieszczą reprezentowane przez autora kierunki i podejścia teoretyczne. Nie istniałaby w tym zakresie żadna bariera językowa dla doktoranta, ponieważ większość powyższych prac ukazuje się w języku angielskim.

2. Pewne uwagi krytyczne można także odnieść do bibliografii, która generalnie winna się dzielić na –a) źródła i b) opracowania. Bibliografia jest obszerna, ale nieuporządkowana, a niekiedy wręcz wybiórcza. Bardzo skromne są reprezentowane w dysertacji akty prawne i oficjalne dokumenty. Do źródeł trzeba zaliczyć z pewnością wykazane nieopatrznie na końcu bibliografii - bazy danych i dane statystyczne oraz badania opinii publicznej. W opracowaniach natomiast warto rozdzielić monografie od prac zbiorowych. W różnego rodzaju punktacjach prac naukowych ważnym elementem jest także podawanie nazwy wydawnictw.

3. punkcie A 8 recenzent podkreślił przygotowanie przez doktoranta szeregu tabel, schematów, wykresów itp., które wzbogacają dysertację. Krytycznie należy jednak ocenić fakt, iż część z nich stanowi kopie z opracowań angielskich, a część z nich została wykonana przez autora w języku polskim. Niektóre z nich są słabo czytelne. Brak natomiast uporządkowanego ich wykazu we wstępie lub odrębnym załączniku. We wstępie brak też odniesienia do stosowanych w tekście skrótów w formie – wykazu skrótów. Nie są to sprawy błahe i wymagają od doktoranta starannego przygotowania. Będzie to szczególnie ważne, jeśli doktorant będzie zabiegał o publikację całości lub fragmentów dysertacji.

4. W zakończeniu doktorant sugeruje między innymi dosłownie, iż „poprzez jego badania „... udało się uzyskać w szereg czynników, które mogłyby być uwzględnione w procesie decyzyjnym przez polityków stojących na czele trzech analizowanych państw”(s. 222). Obawiam się, iż doktorantowi byłoby tego bardzo trudno dowieść. Wymagałoby to bowiem przeprowadzenia przez niego bezpośredniej rozmowy lub innej formy obserwacji uczestniczącej z konkretnym decydentem lub jego bliskim współpracownikiem. Takich działań doktorant jednak nie podjął. W praktyce poszczególnych państw materiały takie przygotowuje szereg ekspertów, instytucji i ośrodków lub całych zespołów analitycznych, w tym również z udziałem służb specjalnych, których informacje i materiały muszą być wyselekcjonowane oraz skoncentrowane na bardzo konkretnych sprawach, wskazaniach oraz rekomendacjach. W ramach określonych procedur i mechanizmów podejmowania decyzji musi dojść dopiero

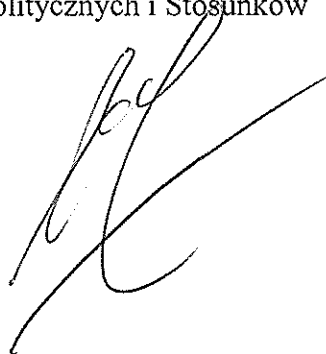
w ostatniej fazie do wyboru optymalnego w danej sytuacji rozwiązania. Nawet najlepsze teorie stosunków międzynarodowych mają w tym wypadku drugorzędne znaczenie. Mogą one mieć zastosowanie pomocnicze w początkowej fazie zbierania i selekcjonowania materiałów. Należy podkreślić, iż sam doktorant w swoim podsumowaniu(punkt 4 s.230) zadaje sobie sprawę z ograniczonych możliwości wykorzystania zastosowanych przez niego teorii stosunków międzynarodowych do rozwiązania praktycznych decyzji w zakresie „militarnej interwencji humanitarnej” w Libii.

5. We wstępie swej pracy doktorant podkreśla zdecydowanie w kilku miejscach, iż celem jego analizy jest wyłącznie ocena „gotowości” do interwencji militarnej wskazanych w dysertacji państw, a nie ocena efektywności jej przeprowadzenia oraz wdrożenia rozwiązań pokojowych. Problem powyższy zmierza podjąć w odrębnych badaniach, które zamierza kontynuować w przyszłości (zob. wstęp s. 6/7). Postawa taka jest godna pochwały, gdyż w wywiadzie w jednym z wywiadów telewizyjnych z wiosny 2016 . sam prezydent amerykański B. Obama przyznał między innymi oficjalnie, iż jednym z jego największych niepowodzeń militarnych obu kadencji była interwencja militarna USA oraz jej sojuszników w Libii w 2011 r. Nie zastanawiano się bowiem szerzej nad pytaniem co się stanie z Libią po obaleniu reżymu Kaddafiego? Rzeczywistość okazała się bardzo bolesna. Libia z państwa autorytarno- dyktatorskiego przekształciła się bowiem w krótkim czasie po 2011 r. w „państwo upadłe”, znajdujące się w stanie wojny domowej o dużym zagrożeniu dla pokoju i bezpieczeństwa zarówno dla Afryki Północnej, jak też dla Europy ze względu na przejęcie roli niestabilnego kraju tranzytowego dla nielegalnych uchodźców, przemieszczających się masowo do UE w latach 2015/2016. Sprawa powyższa stanowi zatem niezwykle ważny problem badawczy o dużej doniosłości i znaczeniu dla współczesnych stosunków międzynarodowych.

C. Konkluzja

Przedstawione wyżej oceny i uwagi krytyczne nie podważają w żadnej mierze dużych osiągnięć teoretyczno –merytorycznych rozprawy doktorskiej **mgra Mirosława Waleczka** . Zgłoszone w recenzji określone uwagi krytyczne i zarzuty zmierzają jedynie do zwrócenia autorowi uwagi na pewne trudności i potknięcia związane z przygotowaniem pracy doktorskiej w aspekcie merytorycznym, metodologicznym i warsztatowo-redakcyjnym. Recenzowana praca jest pełni dojrzała oraz oryginalna, spełniając zarazem wszelkie kryteria stawiane przed pracami doktorskimi przez ustawę o stopniach i tytule naukowym z dnia z 18 marca 2011r Autor wykazał się dużą wiedzą z zakresu teorii stosunków

międzynarodowych, wykorzystując ją prawidłowo w przeprowadzonej analizie wojny domowej oraz problematyki zewnętrznej militarnej interwencji humanitarnej w Libii w 2011 r. Doktorant posiada umiejętność formułowania samodzielnych ocen, tez, hipotez oraz wniosków naukowych. Pozwoliło mu to na samodzielne rozwiązanie na postawione w dysertacji pytania badawcze. W oparciu o powyższe osiągnięcia wnioskuję o dopuszczenie recenzowanej rozprawy doktorskiej **mgra Waleczka do dalszych stadiów przewodu doktorskiego** przed Radą Naukową Instytutu Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ w Krakowie

A handwritten signature in black ink, consisting of several fluid, overlapping strokes that form a stylized, cursive name.